



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

A projekt azonosítószáma:

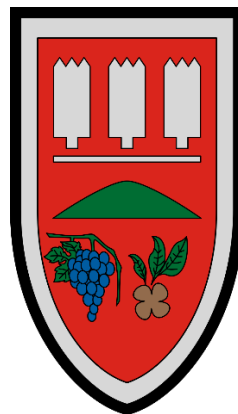
TOP-5.3.1-16-VS1-2018-00012

A projekt címe:

Kőszeghegyaljai identitás – megyei kohézió

FALUKÖNYV

KŐSZEKSZERDAHELY



Készült: 2021-ben

Történeti földrajz

Kőszegszerdahely a Vasi dombság települése 290-348 m tengerszint feletti magasságban terül el. A legmélyebb része a falu keleti felén lévő patak völgyében, legmagasabb pontja a falutól délre található úgynevezett Zsáper-hegy. A központi belterületen kívül lakott külterületei az Eresztény-major, Fűtelek-major, Zsáper-hegy. A település Szerdahelyi-patak mentén fekszik, Kőszegtől 7 kilométerre délnyugatra, Szombathelytől 15 kilométerre északnyugatra.

A községen áthaladó a Szerdahelyi-patak a település keleti felé felveszi a Lada-patakot. A község déli részén ered a major nevét viselő Fűteleki-patak (Szünösei-patak). A Szerdahelyi-patak völgyében vezető út a Gyöngyös-völgyi utakat a Szent-Vid-heggyel kötötte össze, ahol már a bronzkor folyamán jelentős és még a vaskorban is virágzó fémműves gazdasági központ jött létre. A velem-szentvidi őskori „város” megszületésében annak természetföldrajzi adottságain - kiváló stratégiai helyén és ásványkincsein - kívül a fő szerepet kétségtelenül az előbbi út észak-déli irányú közvetítő szerepe játszotta, amit a régészeti leletek sora bizonyít.¹

Csak közúton közelíthető meg, a 87-es főút lukácsházi szakasza, illetve Bozsok-Rohonc felől a 8718-as, Kőszeg városa felől pedig a 8719-es úton. Északnyugati szomszédjával, a zsáktelepülésnek számító Velemmel a 87 126-os számú mellékút kapcsolja össze.

A község mellett egy törésvonal húzódik, amelynek magassága kb. 50 méter. A Szerdahely és Bozsok közti erdőszélen felső-pannon korból származó lignites rétegek bukkantak a felszínre, amelynek fejtésébe többször is belekezdtek. A falutól délre kezdődő, Bucsuiig terjedő dombhátat Szerdahely-Bucsui- táblának is nevezik.

Neve arra utal, hogy a községben szerdánként tartottak hetipiacot, hetivásárt. A források és a régészeti adatok alapján ez a vásár nagy bizonyossággal kijelenthető, hogy Szent Vid várának vására volt.²

A falu soros beépítésű utcás, szalagtelkes község. A település főutcája a templomnál kettéágazik. Ettől északra a történeti korokban a település inkább halmazfalu jelleget öltött.³

A Velemi-mezőn túl a Kőszegi-hegység délkeleti oldalán fekszik a község közigazgatási területének kisebbik, északnyugati része, itt szőlők, gyümölcsösök és erdők vannak. Ez a terület beleesik a Kőszeg-Cák-Velem-Bozsok vonalon végig húzódó

¹ Kiss Gábor: Topográfiai megfigyelések Vas vármegye Árpád-kori piachelyeihez. In: Előadások Vas megye történetéről IV. - Archivum Comitatus Castriferrei 1. Szerk: Mayer László. Szombathely, 2004. 403. p.

² Kiss Gábor: Topográfiai megfigyelések Vas vármegye Árpád-kori piachelyeihez. In: Előadások Vas megye történetéről IV. - Archivum Comitatus Castriferrei 1. Szerk: Mayer László. Szombathely, 2004. 404. p.

³ Az 1857-es kataszteri térkép. www.hungaricana.hu.

szelídgesztenyes-tölgyes sávba, ahol feltehetően az ország legnagyobb összefüggő, ráadásul őshonos szelídgesztenye állománya található. Ennek a területrésznek az Eresztény major

Gyógynövénygyűjtésre — de más növény gyűjtögetésére is — nagyon alkalmas terület Kőszeg-hegyalja, a maga jellegzetes szubalpin flórájával. Sok olyan növény él itt, ami másutt nem, vagy csak kis mennyiségben található. Ez a természeti adottság a meghatározója az itteni gyógynövénygyűjtésnek és a gyűjtés mérvének. Sok az erdő, rét, ligetes hely, ahol sokféle gyógynövény terem.⁴

A szervezett gyógynövényfelvásárlás előtti időszakban is nagyon sok asszony gyűjtögetett növényeket. Ezen a területen — különösen Bozsokon, Velemben és Cákon — sok az erdő és viszonylag kevés a szántóföld, ezért foglalkoztak itt régebben is sokan növénygyűjtéssel, mert kizárólag csak földművelésből nem nagyon tudtak volna megélni. Általában a férfiak végezték a mezőgazdasági munka zömét, az asszonyok pedig inkább csak növényeket gyűjtögettek.

Története

A falu környékén késővaskori kelta településnyomok találhatóak továbbá népvándorláskori temető csontvázas sírjára is bukkantak a régészek.

Egy 1279-ben keletkezett okirat Zerudahel néven említi először, a Németújvári/Kőszegi Henrik bán fiai között felosztott helységek sorában. A falu Szent Vid várával, Bosuk, Welem és Chak helységekkel együtt került Németújvári/Kőszegi Miklós birtokába, tehát Szent Vid vár tartozéka volt ebben az időben. A birtokfelosztásra nem közvetlenül Kőszegi Henrik bán halála után került sor, mivel azt követően a Kőszegiek kegyvesztetté váltak. Ezért feltételezhetjük, hogy a felosztott községek már Henrik bán 1274-ben bekövetkezett halálakor is léteztek. Az Árpád-kor vége azonban Szent Vid várának a végét is jelentette.⁵ A várat az osztrák határszélen lévő több erősséggel együtt, a III. Endre magyar király és Albert osztrák herceg által megkötött 1291. évi békeszerződés értelmében, a herceg által Magyarországtól elszakított részek visszaadásának fejében, le kellett rombolni. 1374-ben Zerdahel alakban említik a falut, ekkor már vásártartási joggal rendelkezett, ahol szerdai napokon tartották a vásárokat. Ebben az

⁴ Bárdosi János: Gyógynövénygyűjtés és népi gyógymódok Kőszeg-Hegyalján. Savaria – A Vas Megyei Múzeumok értesítője Savaria - A Vas Megyei Múzeumok értesítője 2. Szombathely, 1964. 189. p.

⁵ Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Odenburg und Eisenburg (továbbiakban ÜB) Bd. 2. Die Urkunden von 1271 bis 1301. Bearb. Irmtraut Lindeck-Pozza. Graz-Köln, 1965. 140. p.

időben valószínűleg a környék gazdasági központja volt. A falu temploma is állt már a 14. században, eredetileg román stílusú volt.

Szerdahely a 16. századig Rohonc várának tartozéka. 1374-ben Rohonc várának urai, Németújvári Miklós - akit 16. századig Rohonc várának - leszármazottai már a Rohonczy nevet használják. A Rohonczyak hűtlensége folytán azonban 1404-ben Garai Miklós (nádor) és János kapták meg a várat és vele Szerdahely, Czák, Velyem, Bozsok, Hodász, Inczéd, Csajta és Perenye birtokát is. III. Frigyes német császár, amint tudomást szerzett az 1444. évi várnai csata eredményéről és I. Ulászló király haláláról, érkezettnek látta az időt Magyarország megtámadására. 1445-ben el is foglalta Kőszeg és Rohonc várait. Mátyás király (1458-1490) visszafoglalta Rohonc várat, sőt Pesnitzer Ulrik rohonci várkapitány jelentős szerepet vállalt abban, hogy Stájerországba való betöréseivel megakadályozza a stájer és az ausztriai csapatok egyesülését Mátyás király ausztriai hadjárata alatt. Kőszeg környéke így 1491-től több mint 150 évre osztrák birtok lett, csak a harmincéves háború után, 1649-ben került vissza újra Magyarországhoz.⁶ A Kőszeg sikertelenül ostromló török sereg 1532-ben Szerdahelyt is elpusztította. Az egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint 1548-ban már önálló plébánia volt a faluban, lakói nem sokkal később evangélikusok lettek.

A 16. század elején a Sibrik család birtoka lett, később rohonc-szalónaki uradalom részeként a Batthyány és Nádasdy családok birtoka. Batthyány Ferencet és Kristófot a király 1538-ban beiktatta Szalónak birtokába, amelybe Szerdahely is tartozott, a 17. századig nem került birtokukba, hanem teljes egészében a Sibrik családé maradt. A szomszédos Velemet, Cákot és Perenyét birtokló Batthyányiak és Sibrikiek között évtizedekig folyt a torzszalkodás.

1549-ben Sibrik Gergelynek 6 portája volt továbbá 5 zsellér 3 új és egy leégett házzal. 1565-ben 18 jobbágy szolgáltatott a faluban gabonatedet 11 fő szőlőművelést folytatott. 1570-ben a Sibrik családé 4 porta 14 zsellérral 2 szolgálóval 7 szegénnyel és 25 elhagyott házzal. A 17. században a Sibrik család átadta a falu egy részét a Batthyányiaknak. 1670-ben így hozzájuk 10 jobbágy került.

1720-ban az elkészült összeírás szerint 32 jobbágy volt a faluban összesen 288 köblös szántóval 8 kaszás réttel és 42 és fél kapás szőlővel. A határt kétnyomásos rendszerben művelték és négyszeres termést hozott.⁷

1744-ben a Sibrik birtokrészen 17 jobbágy és egy házatlan zsellér élt 162 köbölnyi vetéssel, 32 kaszás és kaszás réttel és 62 kapás szőlővel. Egy takács dolgozott a faluban. A

⁶ Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 2. (Budapest, 1894)

⁷ MNL VaML Vas vármegye adószedőjének iratai. Országos összeírások, 1720. Kőszeg-Szerdahely

rohonci uradalomhoz tartozó részen 17 jobbágy és két házatlan zsellér volt összesen 177 és fél köblös vetéssel 32 kaszás réttel és 57 kapás szőlővel. Itt egy takács és egy varga dolgozott. A mezőt kétnyomásos rendszerben művelték idegenek kezén 29 kapás szőlő volt.⁸ 1765-ben a jobbágyok panaszkodtak, hogy a rohonci uradalom nem tartja be Batthyány Ádám 1699. évi szerződését és mindig újabb szolgáltatásokat követelt tőlük. Az 1767. évi urbárium szerint a rohonci uradalomhoz tartozó részen 17 jobbágyporta 11 házas és két házatlan zsellér volt, a szántóterület 70 és 5/8 holdat tett ki a rét 22 szekérre való volt és voltak gesztenyés és gyümölcsös kertek. Sibrik Lászlónak 20 jobbágyportája két házas és házatlan zsellérje volt. A szőlőhegyből nagy nyereség származott, a hegyjogot az uraság bírta. Batthyány birtokon egy egész jobbágytelekhez 16 hold szántó és 6 szekérre való rét, míg a Sibrik birtokon 18 hold szántó és 6 szekérre való rét tartozott. Az 1828. évi összeírás szerint a rohonci és a Sibrik uradalomhoz 37 jobbágy és 13 zsellér tartozott. A faluban élt egy kovács és két takács. A szőlőhegy csekély kiterjedéssel bírt, csupán 11 pozsonyi mérős volt, egy pozsonyi mérőt 3 ember kapált meg. A lakosok búzát, rozsot, árpát és zabot vetettek. Piacra Szombathelyre és Kőszegre jártak. A lakosság jövedelmét bércsépéléssel, aratással egészítette ki, valamint sokan fát vágni is eljártak.⁹ 1857-ben szőlőt nem tartottak nyilván a század végén 9, 1935-ben egy holdnyi szőlőt írtak össze a településen.

Galas Gergely szerdahelyi plébános 1643-ban jelen volt egy szerződéskötésnél. Az 1697-es Kazó-féle vizitáció szerint egy Farkas nevű ember volt az ideiglenes plébános, aki értett, de nem prédikált magyarul. A toronnyal bíró templom Mindenszentek tiszteletére épült bolthajtásos szentély alatt helyezkedett el a Sibrik család kriptája., de a szentély a kegyúr, vagyis a Sibrik család hanyagsága miatt nem rendelkezett tetővel. A plébánia lakot kényelmesnek írták le. Szerdahely a 18. század folyamán is plébániaként működött, amelyhez 4 falu tartozott. 1744-ben a templomot renoválták, 1752-ben pedig tornyát újították fel.

A község iskolájáról a Kazó-féle vizitáció tudósított 1697-ben. 1733-ban a tanító házat kényelmetlennek írják le. 1757-ben is élt tanító a faluban. Az iskola épülete fából készült, és nem fértek el benne a gyerekek. 1770-ben a tanítónak télen 20- 30 tanítvánnyal rendelkezett és a latin nyelv alapjait is tanította.

1875-ben egyosztályos, vegyes típusú községi elemi iskola működött a településen egy tanítóval és 106 tanulóval. 1942-ben a közös osztatlan iskolában egy tanteremben 1 tanítóval 75 gyermekkel folyt az oktatás. 1966-ban az általános iskolában 9 tanár oktatott 179 gyermeket.

⁸ MNL VaML Vas vármegye adószedőjének iratai. Országos összeírások, 1744. Kőszegszerdahely.

⁹ MNL VaML, Vas vármegye Adószedőjének iratai IV.11. a. Országos összeírások. Az 1828. évi országos összeírás, Kőszegszerdahely.

Iskolából Közösségi ház

Első írásos említés Kőszegszerdahellyel kapcsolatban: 1697-ben nevezik meg a falu tanítóját, akinek az egész éves javadalma 16 Ft és 10 dénár volt. Ehhez járult még a filiák természetbeni juttatása.

1770-ben Deáky Mátyás Szerdahely tanítójaként kapott említést. Telente 20-30 tanítványának olvasást, számtant és latint oktatott. Jövedelme részben pénzből, részben természetből adódott. Negyedévenként kapott személyenként 25 dénárt. Ezen kívül 6 garas is járt a jobbágyszülőktől. Természetben gabonát és 2 urna mustot kapott, a harangozásért pedig kenyeret jussolt.

A XVIII. század végén, 1780. körül Hersits Miklós a tanító. Az akkor 30-as éveiben járó szerdahelyi lakos a magyaron kívül horvátul és németül is beszélt és tanított. Tanítói lakása 2 szobából, 1 konyhából, 1 kamrából valamint a hozzá tartozó kertből állt. Járandóságként évenként 24 szekér fa is jutott.

A II. világháború alatt erősen rongálódott az iskola tetőzete. A községben lebontott hadihíd faanyagát eladták, majd a pénzen tetőcserepet vásároltak és a tetőzetet újjáépítették.

Még további nevek a régi iskolai életből:

1888. Mádly János kántortanító

1903. Kovács Géza

1930. Drevenka István

1952. Csermely Irén

1955. Herényi József

1962. Soós Gyula

továbbá Beczők Magdolna, Koloszár Alfonz és Monostori Irén.

Az 1820 körüli években épült fel Kőszegszerdahelyen kőből és téglából, cseréppel fedve a népiskola épülete. Ma az Alkotmány utca 4. szám alatt található, ám 1948-ig Fery Oszkár volt az utca neve.

Az 1942-es népiskolai felmérés során leíratott, hogy alapja kő, fala kő és tégl, fedele cserép, szigetelve nincs. Az utcai részt bevakolták 1932-ben. 1876 előtt a velemi gyerekek is ide jártak iskolába, de miután Velemben megkezdte működését a Római Katolikus Iskola, a szerdahelyi iskolába csak helyi gyerekek tanultak 1876 októberétől.

Alapvető funkciója az elemi iskolai oktatás volt. Az épületben helyet kapott a tanítói lakás, egy tanterem, mögötte pedig az istálló, illemhelyek, pince és a kút. Az utcafronton kapott helyet 2 szoba, mögötte a konyha és a kamra, majd a tanterem. A tanterem mérete 54 nm volt. Az iskola

telke a telektulajdonosi könyv szerint Kőszegszerdahely és Cák római katolikus hitközségé volt.

A hat elemi iskolában az 1-4. osztály összevontan tanult. A tanítás reggel 8 órakor kezdődött, csendes és hangos órák rendszerében folyt, előtte néhány diák a hajnali misén is részt vett. Mindig csak egy osztállyal foglalkozott a tanító, a másik három csendben végezte el az előzetesen kiosztott feladatokat.

Rendszer volt a naponkénti darab fa bevitele az iskolába, amit összegyűjtöttek és telente ezzel fűtöttek.

Még ma is él olyan ember a településen, aki emlékszik rá, hogy az istállóban a tanító állatai voltak.

Oktatási-nevelési funkcióját 1963-ig megtartotta. Ezt követően, üzemi konyha, nyári óvoda, technikai órák műhelye, illetve, mint tanítói lakás működött. Az ott élő utolsó tanítók Nagy József és Nagy Józsefné voltak.

2012-ben új funkciót kapott az épület. Felújítás után, 2013-ban, mint a település Községi Háza és Könyvtár szolgálja a lakosokat.

2021-ben átadásra került a bővítéssel kialakított színpadi rész. A bővítéssel egy igen korszerű és sok ember befogadására alkalmas épületté vált.

Hiedelmek és babonák Kőszegszerdahelyen

A fejezet a Honismereti szakkör által összegyűjtött anyag felhasználásával készült.

Betegség:

Nem szabad dicsérni az újszülöttet, mert beteg lesz.

Álmunkban zavaros vizet látunk, betegséget jelent.

Ha piros cseresznyével álmodunk, betegek leszünk.

Az ajtón nem szabad átsöpörni a szemetet, mert betegség jön be.

Halál:

Ha tutul a kutya, akkor valaki meghal.

Ha az ajtóban kutya vonít, halott lesz a háznál.

Ha a bútor pattog, akkor a családban meghal valaki.

Pattog a szekrény, meghal valaki.

Ahol kuvikol a bagoly, ott halott lesz.
Ha a bagoly többször megjelenik az ablak alatt, meghal valaki.
Ha az asztalon érintés nélkül megreped egy pohár, a rokonság közül meghal valaki.
Ha egy szentkép leesik a falról, a rokonságból meghal valaki.
Aki elejti a kanalat, nemsokára meghal.
Ha eltörik a tükre, meghal valaki.
Szomorúan szól a harangszó, meghal valaki.
Ha kígyóval álmodunk, a rokonságból meghal valaki.
Viszket a bal fülem, a rokonságból meghal valaki.
Ha 13-an ülnek az asztalnál, egyikük meghal.
Akinek álmában kihúzzák a fogát, ott a ház körül meghal valaki.

Rossz előjelek:

Ha megreped a pohár, akkor szerencsétlenség ér.
Ha leesik a fedő, pör lesz.
Összetörik a tükör, 7 évig nem lesz szerencsénk.
Üres sírba benézni, kész veszedelem.
Péntek 13-a szerencsétlen nap.
Ha az országuton átszalad egy nyul előttünk, elviszi a szerencsét.
Fekete macska szerencsétlenség.
Viszket az orrom, bosszúság ér.
Viszket a bal szemem, sírni fogok.
Aki pénteken nevet, vasárnap sír.
A 13-as szám szerencsétlen.
Sárga szín irigység.
Aki tüzzel álmodik, veszekedés lesz.
Aki tojással álmodik, gyalázat éri.
Aki barátjával álmodik, hamar elveszti.
Aki álmában beszél, tudatlan lesz.
Ha valakihez hétfőn reggel nő megy először, azon a héten nem lesz szerencséje.

Szerencse:

Aki patkót talál, szerencséje lesz.

Aki álmában sír, azt öröm éri.
Szürke ló szerencse.
Kéményseprővel álmodunk, szerencsénk lesz.
Viszket a bajuszom, öröm ér.
Viszket a tenyerem, pénzt kapok.
Viszket a talpam, még ma táncolok.
Ha valaki malacokkal álmodik, annak szerencséje lesz.

Események:

Ha szarka jár az udvaron, akkor levél jön.
Kisgyermeket nem szabad az esőre kivinni, mert szeplős lesz.
Aki a könyökét beveri, ahhoz vendég jön.
Kisgyermekre nem szabad ráfújni, mert szeplős lesz.
Ha valaki sokáig néz egy kisgyermeket rossz lesz a szeme.
Ha a kisgyermek álmában nevet, angyalokkal álmodik.
A kisgyermek fejét pelenkával betakarni nem szabad, mert lopós lesz.
Üres bölcsőt nem szabad ringatni, mert hasa fáj a kisgyerekeknek.
Ha a lányok kiállnak az esőre, nagyobb hajuk lesz.
Esküvőkor, ha esik az eső, sok pénze lesz az új párnak.
Aki nyakig ül a szennyeskádban, szakálla nő nemsokára.
Ha a szivárványra mutatunk, akkora lesz az ujjunk.
Mosdik a macska, vendég jön.
Kutyával álmodni hűség.
Ha valakinek a lábán egy cipő van, és ahányat lép vele, annyi évig nem tud férjhez menni vagy megnősülni.
Vonattal álmodunk, levelet kapunk.
Aki repülővel álmodik, levelet kap.
Aki kutyával álmodik, levelet kap.
Aki katonával álmodik, levelet kap.
Csak azt csípi meg a szúnyogok, akinek édes a vére.
Fülcsengés hírhallást jelent.
Viszket a talpam, hideg lesz.
Viszket a jobb szemem, kiütik a balt.

Cseng a fülem, hírt hallok.

Csörög a szarka, vendég jön.

Ha a kakas kukorékol az ajtón vagy az ablakon, vendég jön.

Időjóslás:

Ha a kányák kárognak, hó lesz.

Ha a füst leszáll, eső lesz.

Ha a vadludak északnak repülnek, jó idő lesz, ha délnek, rossz idő lesz.

Ha a feketerigó bejön a házak udvarára, három napon belül hó lesz.

Ha a tehenek mind a bal felükön fekszenek akkor szél lesz, ha a jobb felükön, akkor jó idő lesz.

A méhek, ha nem repülnek messze a kastól, rossz idő lesz.

A szúnyogok eső előtt a legtolakodóbbak.

Ha eső lesz, a fecske egészen alacsonyan száll.

Ha este sűrűn repdesnek a denevérek, száraz, szép idő lesz.

Ha a kakasok igen kukorékolnak, eső lesz.

Ha a galambok fürödnek, eső lesz.

Ha a kutya porban hentereg, eső lesz.

Ha a macska a konyha közepén ül, eső lesz.

Ha a nap fényesen kel, eső lesz.

Ha a nap felhőben nyugszik, eső lesz.

Ha február 2-án jó idő van, a medve visszabújik a barlangjába és csak 40 nap múlva jön elő.

Ordítanak a szamarak, eső lesz.

Piros az égajja, eső lesz.

Ha megrázkódik a tehén, hideg lesz.

Vince napján, ha a kerécsapában folyik a víz, jó bortermés lesz.

Halottal álmodni, eső lesz.

Nyáron, ha boszorkányszél fúj, 3 nap múlva eső lesz.

Ha az akácfa kétszer virágzik, akkor hosszú ősz lesz.

Nagy a holdnak az udvara, megváltozik az idő.

Brekeg a béka, eső lesz.

Ha a macska beül a sütőbe, hideg lesz.

Amilyen a március 8-a, olyan az egész március.

Jégtörő Mátyás, ha nem talál jeget, csinál.

Ha ősszel sok a vakondtúrás, kisebb tél lesz.

Ha a felhők tornyosak nem lesz eső, ha „penyva” alakúak, akkor lesz.

Hiedelmek:

Ha valakinek véres volt a szeme, anyatejet fejtek rá.

Gyerek pelenkáját napnyugta után nem szabad az udvaron lévő szárítózsínórral behozni, mert a gyerek állandóan sírni fog.

Szeplő ellen márciusi hóban kell mosdani.

Pünkösdi harmatban való mosdástól a kislányok szépek lesznek.

Ha a kisgyermeknek kipottyant a tejfoga, el kell dobálni vele messze:

„Egér, én adok tejfogat,

Te adjál vasfogat.”

Terhes asszonynak tilos halottat látni, tilos keresztelni.

Ha terhes asszonynak ég a gyomra, lánya lesz.

Ha a magzat jobb felén van, fia születik, ha a bal felén, akkor lánya születik.

A terhes asszonynak minden kívánságát teljesíteni kell, mert születendő gyermekén a megkívánt ételhez hasonló folt marad.

Az anyatejet úgy lehet megőrizni, hogy a tejnek nem szabad a földre cseppenni.

Sok sörtől nem sok a tej.

A gyermek körmét nem szabad ollóval levágni féléves korig, hanem az anyja fogával rágja le, mert nem tud a gyermek beszélni.

A gyermek haját egyéves korig nem szabad levágni, mert nem tud beszélni.

Újholdkor nem jó tisztogatni, mert sok bolha van utána.

Az ördögöt a falra festeni nem szabad, mert megjelenik.

Ha túró melegítés közben lemegy a savó az aljára, akkor annak az embernek az eladott tejét dicsérik.

Vetés közben nem szabad pipázni, mert üszkös lesz a búza.

Nem szabad dicsérni az újszülöttet, mert beteg lesz.

A kislányok esőre állnak, hogy hosszú legyen a hajuk.

Aki tavasszal először lát gólyát, felugrik, hogy friss legyen.

Az aprószenteki korbácsolás is azt célozza meg, hogy a korbácsolt személy friss legyen.

Újévkor is korbácsolnak:

„Egészségre, üdvösségre, az új esztendőre, keléses ne legyen, csak friss és friss és friss!”

Az év napjaihoz kötődő hiedelmek:

Január 16. Julianna napja

Ahány nappal előbb szól a cinke, mint Julianna napja, utána annyi ideig hallgat.

Január 22. Vince

Ha fénylik a Vince, telik a pince. Ha csireg-csorog, kevés lesz a borod.

Vince napján, ha a kerékcsapában folyik a víz, sok bor lesz.

Február 2.

Gyertyaszentelőkor, ha a nap kisüt, a medve visszamegy a barlangjába, utána 40 napig rossz idő lesz.

Húshagyó kedden nem szabad varrni, mert bevarrjuk a tyúkok fenekét. Azután sokáig nem tojnak.

Amilyen a húshagyó kedd, olyan idő lesz feltámadáskor.

Gyertyaszentelőkor minden fa tövébe szikra van téve

Február 19. Zsuzsanna

Ha Zsuzsanna napján megszólal a pacsirta, vége a télnek.

Február 24. Mátyás

Ha Mátyás fagyot talál, azt elviszi, ha nem talál, csinál.

Március 3. Kunigunda

Ha Kunigunda verőfényes, munkád leszen eredményes.

Március 9. Franciska

Amilyen idő van Franciska napján, olyan lesz az egész hónapban.

Március 19.

Amennyire előre József napján, annyival hátra utána.

Sándor, József, Benedek zsákba hozza a meleget, tarisznyába a hideget.

Ha József napján kimehet az eke a mezőre jó termés lesz.

Márciusi ködök jégesőt hoznak.

Április 12.

Gyula napján, ha kalapáccsal akarnánk szétverni a gyöpöt, akkor sem lehet.

Április 24. György

Ha György napján a varjú nem áll ki a vetésből, bő termés lesz.

Szent György napi mennydörgés jeget hoz.

Május 4. Flórián

A babot Flórián napján kell ültetni.

Május 25. Orbán

Orbán napi köddel, ember hullik döggel.

Június 8. Medárd

Ha ezen a napon esik az eső, 40 napig nem lesz jó idő.

Június 15. Szent Vid

Ekkor szalad meg a búza töve.

Július 2.

Sarlós Boldogasszonykor kezdődik az aratás.

Július 22. és 25.

Magdolna és Jakab: mennydörgős napok.

Augusztus 10. Lőrinc

„Lőrinc belepisilt a patakba”, vagyis Lőrinc nap után már nem tanácsos a patakban fürödni.

Az uborka e naptól kezdve vízízű lesz.

Augusztus 24. Bertalan

Bertalan köpi a káposzta szikát. (Ilyenkor kezd fejesedni a káposzta)

Szeptember 1. Egyed

Ha Egyed napján rossz idő van, akinek egy pár tehene van, vegyen kettőt, mert rossz idő lesz és nem tud elvetni.

Október 28. Simon-Judás

„Simon Judás, jajj neked te pöregatyás!”

November 11. Márton

Márton napkor a disznópásztor vitt nyírfaágot, annak a neve Szent Márton vesszeje.

„Elhoztam Szent Márton vesszejét, ahány ága-boga, levele van, annyi szaporulat legyen az állatok körül!” (ezért minden háznál kapott pénzt)

vagy

„Meghoztam Szent Márton püspök vesszejét a régi szokás szerint. Nem is én végeztem, nem is én kezdettem. Ahány ága-boga, levele van, annyi szaporulat és szerencse legyen az istállóban.”

Borral, répáslepénnyel kínálták. Hogyha már nagyon berúgott, akkor csak beállította a vesszőt a kapu mögé. (özv. Pongrácz Jánosné)

Ha Szent Márton fehérben jön, kemény tél lesz.

Márton legtöbbször fehér lovon jár. (Esik a hó)

Az első hó, ha leesik, ahány nap a fán marad, annyi hónapig nem olvad el.

December 13. Luca

Luca napján nem szabad varrni, mert valakinek kiszúrjuk a szemét.

Luca napján az első vendég nő legyen.

Luca széket is csináltak: minden nap szegeztek rá egy darabot. Éjféle misére el kellett készülni. Aki akkor elvitte a templomba, megláthatta, hogy ki a boszorkány.

A lányos háznál a kapukat a legények betámasztják.

Még az 1968-as Luca napján is megcsinálták: Neudl Lidiék alig tudtak kijönni a házból.

December 24-25.

Karácsony, ha fekete – fehér húsvét lesz.

Karácsony este nem szabad ruhát szárítani, ruhát a kötélre hagyni.

Ahány ruha szárad a kötélre, annyi állat bőre szárad a következő évben.

Karácsony szenteste az állatokat Mariazellből hozott tömjénnel füstölték meg. Az egész család kísérte a gazdát a füstölés alkalmával.

Szelet kenyérbe fokhagymát tettek, megették az állatokat. Megszentelték az állatok helyét. kérték Isten áldását.

Ha adventben táncolnak, nem lesz barack.

Január 1.

Újévkor főtt tésztát kell enni és nagy fejű búza terem.

Állatokhoz kötődő hiedelmek és babonák:

Aki seprűvel üti a tehenet, véres lesz a tehén feje.

Ha hideg késsel vágunk kenyeret, elvágjuk a tehén tőgyét.

A tejbe nem lehet kenyeret aprítani, mert véres tejet ad a tehén.

Húshagyó kedden nem szabad varrni, mert bevarrjuk a tyúkok tojókját.

Az asztalt nem szabad megkerülni, mert akkor elmennek a tyúkok a szomszédba.

Karácsony este nem szabad a ruhákat a fogason hagyni, mert akkor megdöglök egy állat.

Az állatokat nem szabad megdicsérni, mert megigézik és elpusztul.

Ha a tehén pisil, megböködik, hogy elűzzék az istállóból a boszorkányokat.

Ha valaki szennyes vízben megfürdeti a dögledező csibéket, akkor nem döglönek meg.

Ha valaki Szent György napja előtt kígyót üt agyon és az istálló elé temeti, abban az istállóban nem pusztul el állat.

Vaskarablát, ha valaki agyonüti, akkor a háznál megdöglik valami.

Babonás cselekedetek:

Sírós csecsemőnél parazsat tettek a fürdővizébe, a teknőt az ágy alá tették, akkor elhallgatott a gyermek. Sokszor azért sírt a babonás ember szerint, mert meg volt igézve. Igézni csak ártó szemű ember tud, akinek a szemöldöke összeér. Csak néz erősen és nem beszél.

A megigézett gyermek:

- sós a gyermek homloka, amit ilyenkor háromszor meg kell nyalni. a feje fölött átköpní a nyálat és a homlokát kombiné aljában megtörölni.
- szenes vízzel kell az ajtószárfa bal oldalát leönteni
- át kell menni 7 gyepűn, szó nélkül
- a patakból folyás ellenében kell vizet meríteni. A merített vízbe szenet tettek és azzal mosdatták meg a gyermeket.

A bábaasszony ismerte a próbát arra vonatkozólag, hogy megtudják ki igézte meg a gyermeket. Szikrát tett a pártára, kalapra, főkötőre. Amelyiken a szikra nem aludt el, annak a gazdája igézte meg a gyermeket.

A házigazda halálakor: az udvaron szokták a halottat felkövetni. Amikor kivitték a házból a háziak közül valaki otthon maradt és kivezette sorba a teheneket az istállóból. Körüljártatta őket azon a helyen, ahol a ravatal állt. Ezt azért tették, hogy az állatok egészségben megmaradjanak. (Nagy Gyuláné Fekete Imelda)

A Kőszegszerdahelyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület

1894. augusztus 9-én alakult meg Kőszegszerdahelyen a helyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület.

A megalakulásról az akkor Vas megyei Lapok is hírt adott.

1930-ban saját zászlója is lett az egyesületnek, amelyet a mai napig nagy becsben őriznek.

Ekkor Szigeti József vezette a csapatot. Kaltenecker Károly plébános szentelte fel a zászlót.

A zászlórúdba azon emberek nevei lettek magyar címeres érmével felütve, akik

adományoztak és kiemelkedően tettek érte, hogy az új zászló és ünnepség megvalósulhasson.

Az 1935. május 8-án a képviselők által elfogadott tűzrendészeti szabályrendelet kimondta, hogy minden 16-60 éves kor közötti lakos részére kötelező tűzoltó szolgálatot teljesíteni a Tűzoltó Egyesületben.

1948-ban szert tettek egy 400L/perces kismotorfecskendőre, ami abban az időben óriási technikai fejlődést jelentett az egyesület számára. Ennek működtetésére az akkori kiképzett önkénteseket közül ketten ma is élnek: Jagodics Imre és Hittaller László.

A II. Világháború a települést sem kímélte, az emberveszteség a Tűzoltó Egyesület létszámát is erősen érintette. Majd a Néphadsereg toborzása miatt csökkent le a létszám.

De mindig volt elszántságuk a falubelieknek, hogy újra szervezzék, és ne hagyják veszni a tűzoltóságot. Sajnos a 40-es és 50-es évek feljegyzései nagyrészt megsemmisültek, ezen időszak már csak időseink emlékeiben él. Ők tudtak mesélni a faluban történt tüzekről, arról hogyan vonultak ki, amikor félreverték a harangot és hogyan menekült meg a tűzvész elől néhány ház a gyors reagálásnak köszönhetően. Meséltek arról, hogy aratáskor őrséget kellett állniuk a toronyban és készenlétben lenni a korábbi szertárban.

1994-ben ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját a Tűzoltó Egyesület színvonalas rendezvénnyel. Új egységes alapszabályt alkottak. Ekkor egy lengyel gyártmányú ZUK típusú tűzoltóautó állt az egyesület rendelkezésére, majd később egy orrszivattyús Opel Blitz típusú gépjármű. 2009-ben az osztrák Siegrabentől vásárolt Steyr 4000 TLF típusú gépjárműfecskendő került a birtokukba, amely 4180 L víz szállítására alkalmas, Rosenbauer szivattyúval ellátott megbízható tűzoltóautó.

A 2012-ben történt vezetőségváltás új, fiatalos lendületet hozott a tűzoltóság életébe és a kornak

megfelelő technikai fejlesztéseket, képzéseket vezetett be, amelynek következtében egyre magasabb

színvonalat ért el a csapat. Ezen kívül a tagság ifjúsági rajjal lett bővítve.

2015-ben polgárőr szakosztállyal bővültünk és nevünk Kőszegszerdahelyi Önkéntes Tűzoltó és Polgárőr Egyesületre változott.

2016-ban újjáalakult női tűzoltócsapatunk is, akik szintén a vonuló állomány tagjai.

2016-ban az országban elsőként megalakult Flórián Tűzoltó Énekkarunk, amely aktív és tiszteletbeli tűzoltókból áll össze és nagy sikerüknek köszönhetően rengeteg településre kapnak meghívást, ahol régi tűzoltó és katonadalokkal, illetve jókedvű bornótákkal kedveskednek a közönségnek.

A projekt azonosítószáma:

TOP-5.3.1-16-VS1-2018-00012

A projekt címe:

Kőszeghegyaljai identitás – megyei kohézió

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

TANKATALÓGUS

KŐSZEKSZERDAHELY

Név	Tevékenység	Cím	Telefonszám	e-mailcím
Hökkön Péter	Méhek gondozása	9725 Kőszegszerdahely, Szombathelyi u.		
Jagodics Imréné	Tojásfestés, írókázás	9725 Kőszegszerdahely, Kossuth u.		
Takács Péter	Kertészet	9725 Kőszegszerdahely, Kossuth u. 32.		

Polgár Katalin	Gobelin készítése	9725 Kőszegszerdahely, Szombathelyi u.		
Jagodics Imre	Kosárfonás	9725 Kőszegszerdahely, Kossuth u.		
Vass Annamária	Harisnyavirágok	9725 Kőszegszerdahely, Kossuth u.		